

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.051.178
у Львівському національному
університеті імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Вінарчук Наталії Миколаївни на тему
**«Підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної
діяльності в закладах дошкільної освіти»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Грунтовний аналіз дисертаційної роботи Вінарчук Наталії Миколаївни на тему **«Підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти»**, що представлена для захисту на здобуття ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.1780 у Львівському національному університеті імені Івана Франка дає змогу зробити комплексний висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості здобутих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

Актуальність обраної теми.

Дисертаційна робота Н.М. Вінарчук присвячена вирішенню актуального завдання щодо підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти, має теоретичне й практичне значення для теорії й методики професійної освіти фахівців дошкільної галузі.

Питання здоров'я залишається актуальним завжди. Ковід-19, повномасштабне вторгнення росії в Україну, психоемоційне напруження, малорухливий спосіб життя, неякісне харчування також негативно впливають на стан здоров'я кожного громадянина. Зазначені чинники актуалізують необхідність формування у дітей навичок ведення здорового способу життя, бережливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я тих, хто їх оточує.

Закон України «Про дошкільну освіту» та низка інших нормативно-правових документів (Базовий компонент дошкільної освіти, проєкт Концепції розвитку дошкільної освіти, Накази Міністерства освіти і науки України, Національні програми, Національна доктрина розвитку освіти України, Державні програми) регламентують право забезпечити дітям всебічний розвиток, виховувати в них ціннісне ставлення до життя, бережливо ставитися до власного здоров'я і здоров'я оточуючих їм людей, дбати і берегти здоров'я кожної дитини.

Сьогодні Перша леді України, Олена Зеленська, приділяє також велику увагу проблемі здоров'я українців, зокрема ментальному здоров'ю молоді. До питання збереження здоров'я кожного громадянина України прикута увага усіх спільнот на усіх рівнях. Для нас, педагогів, важливо зацентувати увагу на проблемі здоров'язбереження дітей – нашого майбутнього.

Якщо йдеться про дошкільну освіту на загал, то вона є цілісним процесом, який спрямований на забезпечення всебічного розвитку дошкільників, згідно їхніх вікових особливостей. ЗДО є освітньою інституцією, де закладаються основи особистості, формується світогляд та базові цінності.

Педагогам слід оперувати знаннями, уміннями й навичками, виховувати і привчати дітей дбати про своє здоров'я, берегти його, вести здоровий спосіб життя. Одним із пріоритетних завдань вищої школи є підвищення рівня професійної підготовки фахівців закладів дошкільної освіти в цілому. Модернізація вищої освіти в Україні спрямовується на оновлення форм, методів і змісту професійної підготовки майбутніх фахівців та її відповідності європейським і міжнародним стандартам. З огляду на проблему дослідження, у закладах вищої освіти відсутній належний рівень готовності здійснення наукового пошуку технологій, педагогічних умов, змісту, форм професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти.

Здобувачка вичерпно та повно обґрунтовує актуальність теми дослідження. Відтак стверджуємо, що проблема наукового пошуку Н.М. Вінарчук є своєчасною та заслуговує на схвалення. Теоретична та практична значущість окресленої проблеми визначила беззаперечність актуальності дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація виконувалась в межах науково-дослідницької тематики роботи: кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка «Теоретико-методологічні засади підготовки фахівців дошкільної та початкової освіти в контексті соціальної мобільності» (номер державної реєстрації № 0116U001693), загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка «Науково-педагогічні та організаційно-

дидактичні засади формування освітнього простору вищої освіти України: історичні ретроспективи, зарубіжний досвід, інноваційні підходи та технології» (№ держреєстрації 0123U101507 термін виконання 2022 – 2027 рр.)

Тема роботи затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол №77/11 від 27.11.2019 року, уточнена 33/6 від 29.06.2022) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол №5 від 30.11.2021 року).

Наукова новизна.

Дисертаційна робота Вінарчук Н.М. є цілісним теоретико-практичним дослідженням, яке спрямоване на розробку логічно-структурної схеми життєдіяльності освітнього середовища ЗДО, а також моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. Дисертаційне дослідження Вінарчук Н.М. має безумовну наукову новизну, яка полягає в тому, що вперше:

- *здійснено* теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти;

- *уточнено* сутність базових понять дослідження: «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх вихователів», «професійна готовність», «здоровий спосіб життя», «освітнє середовище», «здоров'язбережувальне середовище», «компетентність», «компетенція», «здоров'язбережувальна компетентність»;

- *подано* авторські означення понять «готовність», «професійна підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО»;

- *схарактеризовано* критерії сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти: мотиваційний, когнітивний, особистісний, діяльнісний та розроблено їхні показники;

- *описано* якісні характеристики рівнів сформованості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти: високий, середній, низький;

- *розроблено* модель підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО.

Практичне значення результатів дослідження. Практична значущість дисертаційної роботи полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані для: організації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх вихователів спеціальності 012 Дошкільна освіта; оновлення освітніх програм професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах ЗВО; удосконалення змісту

нормативних та вибіркового компонентів освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців; підвищення кваліфікації та вдосконалення професійної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукове дослідження Вінарчук Наталії Миколаївни демонструє володіння дисертанткою методикою наукового пошуку. Робота структурована, в якій на належному рівні проаналізовано, систематизовано й узагальнено матеріал із проблеми дослідження, запропоновано авторський підхід до вирішення поставлених завдань. Велику увагу приділено нормативно-правовій базі дослідження. Наукові положення дисертації, найбільш суттєві результати, що були здобуті дослідницею, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи, викладені у загальних висновках та висвітлені в опублікованих працях дисертантки. Ступінь вірогідності здобутих результатів забезпечується достатньою апробаційною базою Н.М. Вінарчук. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на міжнародних (три), всеукраїнських (шість), звітних наукових конференціях факультету педагогічної освіти (п'ять); регіональному семінарі-практикумі, науково-методичному семінарі, Всеукраїнському онлайн вебінарі, психологічному семінарі і двох наукових стажуваннях.

Характеристика основних положень роботи.

У дослідженні теоретично обґрунтовано і практично розв'язано наукову проблему з питань професійної підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти, що дало змогу авторці систематизувати результати проведеного теоретичного дослідження з результатами експериментальної частини роботи.

На підставі теоретичного аналізу вітчизняних науково-методичних і психолого-педагогічних джерел, базових нормативно-правових і законодавчих актів, досвіду професійної практичної діяльності розкрито теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності у закладах дошкільної освіти.

Дисертантка схарактеризувала понятійний апарат досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці: «професійна підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності», «здоров'язбережувальна компетентність», «здоров'язбережувальна діяльність», «підготовка майбутніх вихователів», «професійна підготовка», «готовність», «здоров'я», «здоровий спосіб життя». У дисертаційному дослідженні увагу заслуговують авторські означення понять «готовність» та «професійна підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності».

У науковій роботі дисертанткою визначено та охарактеризовано основні підходи до проблеми готовності майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності: аксіологічний, когнітивний, діяльнісний та управлінський.

Розроблено логічно-структурну схему життєдіяльності освітнього середовища ЗДО, яка містить принципи (безперервність (взаємодія та наступність усіх елементів, які входять в діяльність), інтегрованість (здатність вирішення завдань шляхом поширення структур, які в неї входять), гнучкість (здатність освітніх структур до швидкої мотивації, середовище є динамічне), відкритість (участь всіх об'єктів освітнього процесу), варіативність (передбачення змін середовища згідно освітніх вимог), функції (збереження, зміцнення, покращення здоров'я дітей дошкільного віку); врахування вікових особливостей; забезпечення здорового способу життя; співпраця усіх учасників освітнього процесу), завдання здоров'язбережувальної діяльності (організація оздоровчого режиму в ЗДО, упровадження нетрадиційних видів оздоровлення, забезпечення безпеки життєдіяльності дітей, створення екологічної й психологічної комфортності середовища), компоненти (ключовий та провідний) тощо.

Дисертанткою на основі розроблених авторських опитувальників виявлено сучасний стан сформованості підготовки майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. Здобуті результати опитування дали можливість визначити, що більшість респондентів відчувають гостру потребу у збагаченні та розширенні знань щодо здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО.

На основі аналізу теоретико-методичних джерел виокремлено критерії (мотиваційний, когнітивний, особистісний та діяльнісний), показники та рівні (низький, середній та високий) сформованості підготовки майбутніх вихователів ЗДО до здоров'язбережувальної діяльності.

Для забезпечення ефективної підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності запропоновано, обґрунтовано та впроваджено 4 групи психолого-педагогічних умов: організаційно-управлінські, організаційно-технологічні, організаційно-методичні, організаційно-психологічні.

Поряд із теоретичними напрацюваннями, дисертаційне дослідження містить цінні практичні доробки. Авторкою зреалізовано запропоноване навчально-методичне забезпечення в освітній процес професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти. Запропоновано методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх вихователів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності, що включають перелік творчих завдань, вправ, перелік художніх творів, педагогічних проблемних ситуацій для застосування на лекційних та практичних заняттях, педагогічній практиці. Розроблено також вибірково освітню компоненту «Технології забезпечення здорового способу життя вихователями закладів дошкільної освіти» для студентів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 012 «Дошкільна освіта», метою якої є формування у студентів – майбутніх вихователів ЗДО готовності до взаємодії з дітьми дошкільного віку,

забезпечення всебічного розвитку дітей, здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО.

З урахуванням теоретико-практичних аспектів досліджуваної проблеми у дисертації подано розроблену та обґрунтовану авторську модель підготовки майбутніх вихователів ЗДО до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти, яка складається з трьох взаємопов'язаних блоків, які детально схарактеризовано і доведено доцільність її впровадження в освітній процес вищої школи.

Проведено ґрунтовне експериментальне дослідження, в якому діагностику рівнів сформованості майбутніх вихователів ЗДО до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти на констатувальному та контрольному етапах здійснено за кількома методиками: Т. Елерса «Мотивація до успіху», методик діагностики рівня емпатичних здібностей В. Бойка, опитувальник Л. Карамушки.

На основі здобутих результатів педагогічного експерименту дисертанткою здійснено аналіз результатів перевірки ефективності реалізації груп психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності (організаційно-управлінські, організаційно-технологічні, організаційно-методичні, організаційно-педагогічні), що свідчить про зростання рівнів сформованості професійної підготовки здобувачів до здійснення здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО.

Розроблено та впроваджено в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти навчально-методичні матеріали для здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта (спецкурс, індивідуальні завдання для наскрізної педагогічної практики, тренінги, доповнено зміст навчальних модулів освітніх компонентів).

Проведено статистичне та математичне опрацювання здобутих результатів педагогічного експерименту за допомогою кореляційного аналізу за коефіцієнтом кореляції Пірсона на першому та завершальному етапі експериментальної роботи. У ході обрахунків виявлено позитивну динаміку зростання рівнів сформованості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО. Проведений педагогічний експеримент доводить важливість використання апробованих психолого-педагогічних умов у практиці професійної підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в ЗДО.

Вважаємо за доцільне зауважити, що кожний розділ дисертаційної роботи Н.В. Вінарчук містить свою наукову значимість, слугує дослідницьким підґрунтям для наступного розділу. Завдяки логічному зв'язку і послідовності викладення змісту дослідження, сформульовано цілісне та системне теоретично-практичне педагогічне

дослідження, вагомість якого підтверджується використанням авторкою широкого спектру методології, що створює можливості для розв'язання проблеми підготовки майбутніх вихователів до здоров'язберезувальної діяльності в закладах дошкільної освіти.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Основні наукові положення дослідження Н.М. Вінарчук, висновки та рекомендації достатньо повно представлено у 19 наукових працях (14 односібних і 5 у співавторстві), серед яких: 1 стаття – Web of Science, 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 13 публікацій апробаційного характеру (тези доповідей на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях).

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і розвитку вітчизняної педагогіки і практики.

Таким чином, дисертантці Вінарчук Н.М. вдалося виконати окреслені завдання, досягнути поставлену мету і підтвердити гіпотезу.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, відзначаючи теоретичну новизну і практичне значення запропонованої до захисту дисертації, звернемо увагу на окремі недоліки, висловимо зауваження та побажання:

1. Аналіз науково-педагогічних джерел дав можливість автору сформулювати власне визначення поняття «готовності» в контексті досліджуваної проблематики, а саме: *«Готовність – вагома складова професійної компетентності вихователя ЗДО, що характеризується особистісними та професійними якостями, які забезпечують ефективну реалізацію завдань здоров'язберезувальної діяльності в умовах ЗДО»*. На нашу думку, запропоноване власне визначення поняття «готовності» не повинно обмежуватися одним словом, так як у визначенні не йдеться про загальну готовність. Було б доцільно розширити запропоноване поняття, додавши, власне, досліджуваний контент у його зміст, тобто поняття «готовність» замінити на «готовність вихователя до здійснення здоров'язберезувальної діяльності в ЗДО». Це підсилить авторське визначення запропонованого власного поняття і не буде співзвучним із загальноновживаним поняттям «готовність».

2. У дисертації за науковим апаратом проведення педагогічного експерименту дослідження дисертанткою пропонується 4 етапи його проведення: організаційно-педагогічний, констатувальний, формувальний і контрольний. На нашу думку,

організаційно-педагогічний етап включає завдання констатувального етапу і не потребує окремого виокремлення.

3. Пропонуємо до наукової новизни дослідження додати авторське визначення структури здоров'язбережувальної компетенції дошкільника, а саме: *компоненти здоров'я дошкільника; поняття якості власного здоров'я; життєві навички, що сприяють фізичному, психічному, соціальному та духовному здоров'ю*, що підсилить, на нашу думку, теоретичну цінність наукового дослідження.

4. У Розділі 2 п.1.2. дисертантка описує рівні здоров'я населення в європейських країнах і подає опрацьовану інформацію у рис.1.1. Вважаємо, що робота лише б виграла, якби дисертантка конкретизувала міжнародний досвід підготовки майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що саме зі зарубіжного досвіду використано під час педагогічного експерименту. Це сприяло б підсиленню значущості дисертаційного дослідження в контексті євроінтеграційних і міжкультурних освітніх процесів, так як питання здоров'язбереження населення за кордоном не є поза увагою дослідниці.

5. У дисертаційному дослідженні, на нашу думку, доцільно було б звернути увагу на питанні ментального здоров'я. На с.79 у таблиці 1.3. (Характеристика означень видів здоров'я за Л. Ю. Іващук), авторка подає види здоров'я та їх характеристики. Доцільно було б додати такий вид здоров'я як «ментальне здоров'я», підкреслюючи тим самим важливість і взаємопов'язаність усіх граней здоров'язбереження особистості. Це дало б змогу запропонувати власну розроблену класифікацію видів здоров'я і в свою чергу, це підсилило б актуальність і практичну цінність наукового дослідження.

Висловлені зауваження та побажання не впливають на загальний позитивний висновок щодо проведеного дослідження, не знижують його наукової, практичної цінності і можуть бути предметом наукової дискусії.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності.

При детальному розгляді дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок.

В цілому дисертаційна робота Вінарчук Наталії Миколаївни «**Підготовка майбутніх вихователів до здоров'язбережувальної діяльності в закладах дошкільної освіти**» є цілісною, самостійною, завершеною роботою на правах рукопису, яку виконано на актуальну тему з використанням наукових методів дослідження. Робота характеризується чіткістю змісту, містить науково обґрунтовані науково-теоретичні результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення,

свідчать про особистий внесок здобувачки та достатньо повно представлені у наукових працях. Дисертація відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (з наступними змінами), та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502), а її авторка, Вінарчук Наталія Миколаївна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

Кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

Галина БОЙКО